

חזרה: אינו מתכוין, ופסיק רישא

[א] אינו מתכוין.

א. משנה (קג.): החורש [המנכש והמקרסם והמזרד] כל שהוא, חייב. **המלקט עצים**, אם לתקן כל שהן. אם להיסק כדי לבשל ביצה קלה. **המלקט עשבים**, אם לתקן כל שהוא, אם לבהמה כמלא פי הגדי.

1. גמרא (שם): ת"ר: **התולש עולשין**, והמזרד זרדים, אם לאכילה כגרוגרת. אם לבהמה, כמלא פי הגדי. אם להיסק, כדי לבשל ביצה קלה. אם לייפות את הקרקע, כל שהן.

2. אטו כולו לא ליפות את הקרקע נינהו. רבה ורב יוסף דאמרי תרויהו: **באגם שנו**. אביי אמר: אפי' תימא בשדה דלאו אגם, וכגון דלא קמיכוין. והא אביי ורבא דאמרי תרויהו: מודה רבי שמעון בפסיק רישיה ולא ימות. לא צריכא, דקעביד בארעא דחבריה.

ב. דבר שאינו מתכוין [בלי פס"ר]: מחלוקת בין רב יהודה ורב שמעון.

1. מחבר (סי' של"ז ס"א): פסק כר"ש, להקל. שמותר לגרור אדם מטה כסא וספסל בין גדולים בין קטנים, כשלא יתכוין לעשות חריץ.

ג. מלאכה שאינו צריכה לגופה: מחלוקת בין רב יהודה ורב שמעון.

1. עי' מ"ב (סי' שי"ד י"א): רוב הפוסקים פסק כר' שמעון, שהוא רק איסור דרבנן. (לשון המ"ב סי' שט"ז ס"ק ל"ד).

ד. דבר שאינו מתכוין: בפסיק רישא דניחא ליה.

1. מ"ב (סי' ש"כ נ"ב, שעה"צ נ"ג): הוא איסור דאורייתא. [בפשטות, הוא גמרא מפורשת דף קג., כדאי' בבה"ל של"ו סי"ב].

ה. ספק פסיק רישא לשעבר.

1. בה"ל (סי' שט"ז ס"ג ד"ה ולכן): מותר, בשם הרמב"ן מאירי והט"ז. [והראיה ממצרף כלי. ושם הוי ניחא ליה, אפי' כנגד חזקה].

2. (לכאורה ממילא ה"ה מותר לגרור דבר שאינו מתכוין בפסיק רישא ע"י קטן 'בלי הבנה' להתוצאה).

ו. דבר שאינו מתכוין, וקרוי בפסיק רישא.

1. בה"ל (סי' רע"ז ס"א ד"ה שמא): מחמיר, בשם המהרש"א. ממילא נר שמונח אחורי הדלת, אסור לפתוח הדלת.

ז. דבר שאינו מתכוין בפסיק רישא: לגבי אמירה לנכרי.

1. מ"ב (סי' רע"ז ט"ו), מג"א (שי"ד סוף ה'): מותר (רוב פוסקים). ממילא מותר לנער הנר של שמן מע"ג טבלה, ע"י עכו"ם.

ח. דבר שאינו מתכוין בפסיק רישא: כשהוא באופן שאפשר לעשות מעשה זו מבלי שיעשה עמו מלאכה.

1. מ"ב (סי' של"ז ד'): מחמיר, דאסור לגרור גדולים ביותר כיון דפסיק רישא דבודאי לעכשות חריץ. (דלא כראבי"ה, ושע"ש).

ט. פסיק רישא דלא דניחא ליה: הערוך (תוס' דף קג.) פסק שמותר, אבל תוס' (שם) כתב שהוא איסור דרבנן.

1. מחבר (סי' ש"כ ס"ח): שפסק להחמיר, שהוא איסור דרבנן ("וחלקו עליו"). וכן המ"ב (סי' של"ז שעה"צ ב', ועוד מקורות).

י. פסיק רישא דלא דניחא ליה: בשאר איסורים.

1. מ"ב (סי' ש"כ נ"ג): איסור דאורייתא.

יא. פסיק רישא בחד דרבנן דלא ניחא ליה: מחלוקת התרומת הדשן (לכל הפחות בה"א) עם המג"א (סי' שי"ד סק"ה).

1. דעת המחבר (סי' שי"ד ס"א, לפי המ"ב י"א), להקל. ודעת המחבר (סי' ש"כ ס"כ, לפי המ"ב נ"ז), להחמיר.

2. מג"א (שם, שש ראיות), מ"ב (כמה מקומות), להחמיר.

3. מ"ב (סי' שט"ז ה'): במקום צער יש להקל, ומותר לסגור חלון להציל מן הקור כשאינו רוצה בצידת הצפור (כשהצידה דרבנן).

4. שעה"צ (סי' שכ"א ס"ח): במקום הצורך יש להקל, ומותר להשטין על טיט שאינו שלו (שהוא רק איסור דרבנן).

יב. פס"ר דלא ניחא: במקום מצוה.

1. מ"ב (סי' תרמ"ו סק"ח). ע"פ תוס' (כתובות דף ו.): שיש להקל. (י"א אפי' באיסור דאורייתא).

יג. פסיק רישא בתרי דרבנן. [לפי השעה"צ סי' של"ז סק"י, דברו רק בדלא ניחא ליה].

1. רמ"א (סי' שט"ז ס"ג, לפי המ"ב ט"ו, והשעה"צ) מדויק להקל. ומותר לסגור תיבה גדולה על זבובים. א היה יכול לתפסה בחד שחיה, וגם הוא דבר שאינו במינו ניצוד. אמנם עי' רמ"א (סי' ש"מ ס"ג), הו"ד לקמן.

2. מג"א (סי' שי"ד ה'): כ' להקל כשהוא קלקול וחופר כלאחר יד, כדאי' בגמ' 'עמודים התחובים בארץ'.

3. שעה"צ (סי' של"ז ב'): כ' להחמיר. לגורר כלי גדולה ביותר יש להחמיר, כשהוא פס"ר לעשות חריץ. הגם שהוא קלקול וחופר כלאחר יד. ורק יש להקל אם כל העיר מרוצף, שלא גזרו.

4. שעה"צ (סי' של"ז י'): כ' לכתחילה יש להחמיר. ואסור לכבד הבית בקיסמים, דבודאי נשברים כשמכבדים בהם. הגם שהוא קלקול וסותר כלי כלאחר יד.

5. מ"ב (סי' ש"מ י"ז, שעה"צ כ"ב): כ' להחמיר [דלא כדגול מרבבה, הו"ד בשע"ת], ואסור לשבר עוגה שכתב עליה כמין אותיות. הגם שהוא קלוקל ומוחק כלאחר יד (וגם שלא ע"מ לכתוב, לפי הדגמ"ר). ויש להקל רק בפיו דרך אכילה.
6. יש להקל: במקום צער, במקום צורך, במקום מצוה.

יד. פס"ר דלא איכפת ליה.

1. בה"ל (סי' ש"כ סי"ח ד"ה דלא): דינו כמו דלא נוחא ליה. ע"פ תוס', כדאי' בגמ' (קג.) 'דקעביד בארעא דחבריה'.

חזרה: מלאכות כותב - מלאכות מוחק

סימן ש"מ סעיף ג' - סעיף ה'

[ב] סעיף ג' - מוחק.

- א. רא"ש: עיקר חיוב של מחיקה הוא בשביל שחשב לכתוב על מקום זה, הלכך חייב אפי' על מחיקת טשטוש דיו. ב"י, בה"ל (המוחק).
1. בה"ל (המוחק): אם המחיקה לבד היה שום תיקון, חייב משום המחיקה לבד אע"פ שלא היה ע"מ לכתוב. ודוקא במוחק טשטוש וכדו' בעינן שיהיה כונתו ע"מ לכתוב ב' אותיות. והביא ג' ראיות לדבריו (קורע, תוספתא, רמב"ם). פמ"ג.

ב. מחבר: המוחק דיו שעל הקלף או שעה שעל הפנקס, אם יש במקומו כדי לכתוב ב' אותיות, חייב.

1. ט"ז (א'): מג"א (ד'): שעה. ואפי' נטף מעצמו על הספר. ב"ח.
2. בה"ל (המוחק): אם נפל דיו על איזה אות ונתקלקל ומוחק כדי לכתוב אחרת במקומה כתיקונה חייב משום מוחק באות זה לבד.

ג. מ"ב:

1. (ט'): המוחק דיו וכו'. וכ"ש אם הוא מוחק ב' אותיות ע"מ לכתוב ב' אותיות אחרות במקומן דחייב דזהו עיקר אב מלאכה דמוחק.
2. (י'): בזמננו היו רגילין לכתוב על הקלף וה"ה כל כיוצא בזה, ואפי' על עצים יש כתיבה ומחיקה.
3. (י"א): אם נפל איזה טשטוש שעה על הדף ומחק השעוה העליונה כדי שיוכל לרשום על השעוה כדרכו חייב משום מוחק.
4. (י"ב): ב' אותיות. ופחות מכן ג"כ יש איסור אלא דנ"מ לענין חיוב חטאת. (עי' לקמן).
5. (י"ג, בה"ל ס"ד סוף ד"ה במשקין): והוא שכוונתו בעת המחיקה שיהא ראוי אימת שירצה לכתוב ב' אותיות ולא בעינן שיתכוין לכתוב בשבת. פמ"ג.

ד. בה"ל (ד"ה שעל): שנטף שעה על אותיות - להסיר הטשטוש.

1. י"א ע"י מחיקתו מנכר האותיות והוי כמוחק ע"מ לתקן וחייב. ב"ת, מ"ב (סק"י). ואפי' על אות אחד יש ליזהר.
- א) ה"ה כשנדבקו בדבק הדפין להדדי במקום האותיות יש ליזהר שלא לפרקן מזו לזו.
2. י"א אסור רק מצד ממחק: שבות יעקב.
3. י"א שאסור משום מתקן מנא, דמתקן בזה את הספר: רע"א.
4. י"א שאסור משום טלטול מוקצה [ורק שלא במקום האותיות חייב משום מוחק]: פמ"ג.
5. ואם נפל דיו על האותיות: ע"י מחיקתו את הדיו נתהוה אות מחדש [חק תוכות, דלא כרשב"א], וחייב מצד כותב (י"א מצד מוחק).

ה. מ"ב (י"ג): נפל דיו או שאר דבר לח על ספר אל ילחכנו בלשונו ואל ירחצנו במים מפני שמוחק.

1. שעה"צ (י"ח): אף דהוא עדיין לח שייך גם כן גביה מחיקה, ולא הוי ככיסוי בעלמא מלמעלה, וראיה מתוספתא.

[ג] עוגה שכתוב עליה כמין אותיות.

א. רמ"א: אסור לשבר עוגה שכתב עליה כמין אותיות, אע"פ שאינו מכין רק לאכילה, דהוי מוחק.

1. ט"ז (סק"ב): יש להקל משום שהוא דרך אכילה.
2. מ"ב (י"ז): הדגול מרבבה שמצדד להקל, והביאו בשע"ת. ויש לסמוך עליו כשובר במקום האותיות בפיו דרך אכילה.

ב. צורות: עוגה כותבין עליו צורות.

1. מ"ב (ט"ז): יש מחמירים. והמג"א (סק"ו) מסיים בצ"ע על המקילים.

ג. ליתן לתינוק.

1. מג"א (סק"ה), מ"ב (י"ד) בשם המרדכי: מותר ליתנו לתינוק. ושואל ט"ז (סק"ב) מצד סופינן.

ד. מי פירות: אם כתב אותיות במי פירות.

1. המג"א (סק"ה): מסיים בצ"ע על המקילים. אבל מ"ב (ט"ו, שעה"צ כ"א) כ' שאין להחמיר. אגודה, א"ר, ח"א, תפר"י.

ה. שהכתיבה היא מהעוגה עצמה.

1. עי' מג"א (סק"ו): שכ' צ"ע על המקילים. אבל מ"ב (ט"ו) כ' להקל, דאין שם כתיבה עליה. שעה"צ (סק"כ), הסכמת האחרונים.

1. ספרים שכתוב עליהם אותיות בחודי דפיו.

1. שעה"צ (כ"ג): יש מחמירים. לבוש, עי' מג"א (סק"ו), מאמ"ר.
2. שעה"צ (כ"ד): יש מקילים. רמ"א, רמ"ע, פרישה, כנה"ג, מהר"ש לוי, ט"ז (ב'), חו"י, א"ר, תו"ש. (א) ט"ז (ב'): ריחוק וקירוב אותיות אינו מעשה כותב ומוחק, והראיה מ'אחד בטבריה ואחד בציפורי'. [וגם אינו מתכוין]. (ב) מ"ב (י"ז): דכיון דעשוי לנעול ולפתוח תמיד ליכא ביה משום מחיקה וכתובה והוי כדלת הנסגר ונפתח תמיד.
3. מ"ב (י"ז): מנהג להקל. ומ"מ נכון להחמיר כשיש לו ספר אחר. שעה"צ (כ"ה). ע"פ התפ"י וח"א.
4. שעה"צ (כ"ה): לכתחלה בודאי טוב יותר לצאת ידי הכל שלא לעשות אותיות על חודי הדפין.

ד [סעיף ד' - כותב.

א. מחבר: יש לזהר שלא לכתוב באצבעו במשקין על השלחן או באפר.

1. מ"ב (י"ח): יש לזהר. ר"ל אף דחיוב חטאת ליכא, דבעינן שיכתוב בדבר שרישומו מתקיים. אפ"ה מדרבנן אסור באינו מתקיים.
2. מ"ב (י"ט): במשקין וכו'. ר"ל שטבל אצבעו באיזה משקה וכתב בו על השלחן. וכתבו דאפי' אם כתב בהמשקין על דבר שאינו מתקיים כגון על עלה ירקות וכו"ב, אפ"ה מדרבנן אסור.
3. מ"ב (כ'): באפר. דששרט באצבעו כמין אותיות באפר נגוב וה"ה בחול. וכן אסור לרשום כמין אותיות על החלון זכוכית בימי הקור שהם לחים מן הקור. ואם רשם כמין אותיות בדברים הקרושין כגון בדם וחלב שנקרש משמע בתוספ' דחייב. עי' שעה"צ (ל"ב).

ב. רמ"א: אבל מותר לרשום באויר כמין אותיות. תרומת הדשן.

1. ט"ז (סק"ג), מ"ב (כ"ב): מולך באצבעו על דף נגוב כעין צורת אותיות ג"כ שרי, דאין רישומו ניכר כלל, ולא דמי למשקין ואפר.
2. מג"א (סק"ח), מ"ב (כ"א): לרשום. ולא אמרי' דמאמן ידיו בכתובה, ה"ה דמותר לראות אומנות בשבת אע"ג שמלמדה (ת"ה).
- א) מ"ב (כ"א): ודוקא באקראי שנזדמן לו לראות [שלא לילך שם], וגם זה יש לו לזהר שלא ידבר אז מאומה עם העו"ג בזה.

ה [עיקרי דיני כותב ומוחק - עי' מג"א (ז'), מ"ב (כ"ב), בה"ל (שם).

מ"ב: הארכתני כדי לברר איזה דבר הוא דאורייתא או שפטור ואסור מדרבנן, ונ"מ ע"י עכו"ם במקום מצוה.

א. אות א' - כותב חייב רק שיכתוב בדבר המתקיים על דבר שמתקיים הכתב עליו. כגון ...

1. וכן אין המוחק חייב עד שימחק כתב העומד מע"ג דבר העומד.
2. וכ"ז לענין חיוב חטאת אבל איסור דרבנן יש אפי' כתב בדבר שאינו עומד על דבר שאינו עומד וכן לענין מחיקה.
3. בה"ל (ד"ה במשקין): לא בעינן שיתקיים הכתב לעולם כדיו. אלא דמקיימי קצת עד שדרכן של בני אדם לכתוב בהן דברים שאין עשויין לקיימן לעולם אלא זמן אחד כספרי הזכרונות וכיוצא בהן, שמלאכת מחשבת היא. רשב"א.
- א) ולפ"ז נראה פשוט דהכותב בכלי עופרת (pencil) הנהוג כהיום בין הסוחרים לכתוב בהן חשבוניותיהן לזכרון חייב.

ב. אות ב' - הכותב על בשרו: בדיו חייב מפני שהוא עור אע"פ שחמימות בשרו מעברת הכתב לאחר זמן ה"ז דומה לכתב שנמחק.

1. אבל המשרט על בשרו צורת כתב פטור שאין דרך כתיבה בכך (דרך שוטים). חכמים (משנה קד; דלא כר"א).
2. קורע על העור כתבנית כתב חייב משום כותב הרושם על העור כתבנית כתב פטור [אמנם עי' תוספתא שלנו, ובה"ל ס"ה ד"ה כמו].

ג. אות ג' - הכותב כתב על גבי כתב.

1. היינו שהעביר קולמוס על אותיות הכתובים כבר וחידשם פטור דהא לא אהני מידי. ה"מ שהיה דיו ע"ג דיו או סיקרא ע"ג סיקרא.
2. אבל אם העביר דיו ע"ג סיקרא חייב ב', א' משום כותב שעכשיו הוא כתב הגון יותר מבראשונה, וא' משום מוחק שמוחק בכתביתו את ב' אותיות התחתונות.
3. אם העביר סיקרא ע"ג דיו פטור, דמקלקל הוא.

ד. אות ד' - אות אחת.

1. אין הכותב חייב חטאת עד שיכתוב ב' אותיות אבל אם כתב אות אחת אפי' היתה גדולה כשתים פטור מחטאת, גמרא (עה:).
2. ומ"מ איסור דאורייתא איכא אפי' באות אחת. מ"ב (י"ב, בה"ל ס"א ד"ה על). ועי' ט"ז (ב', ד'), היטב.
3. אות אחת דפטור, אפי' היתה סמוכה לכתב שהיה כתוב מקודם כיון דבשבת לא כתב אלא אות אחת.
4. אבל אם בזה האות השלים את הספר [בה"ל: אפי' באמצע הספר], חייב, דאהני מעשיו טובא. [עי' בה"ל: ד"א אף אם השלים תבה].
5. נוטריקון: הכותב אות אחת ונקד עליה לסימן אע"פ שקורים ממנה עי"ז תיבה שלמה פטור. כגון שכתב אות מ' וקורין אותה מעשה או שכתבה במקום מנין שהרי היא כמו שכתב ארבעים אפ"ה פטור. כחכמים (משנה קד; דלא כר"י בן בתירא).
6. המגיה אות אחת ועשה אותה שתים כגון שחלק גג החי"ת ונעשה שני זייני"ן והוא צריך לזה חייב וכיוצא בזה (עי' בה"ל).
7. התכוין לכתוב חי"ת וכתב שני זייני"ן או שהתכוין לכתוב מ ועלה בידו כו, וכיוצא בזה ה"ז פטור שהרי לא נתכוין אלא לאות אחת.

ה. אות ה' - ב' אותיות: שאמרנו לחיוב הוא אפי' אם לא נעשה תיבה עי"ז כגון אל"ף גימ"ל וכיוצא בזה.

1. אפי' אם היו שתיהן שוות משם א' כגון תת גג חח וכדו' ג"כ חייב. [עי' בה"ל: אם היא שוות ולא נעשה תיבה, כגון א' א'. מהרמב"ם נראה שפטור. אבל דעת רש"י ר' ירוחם ורע"ב נראה דאם מתכוין מתחלה לכתב ב' אלפין וכדו' חייב. וכ"נ מרי"ף ורא"ש].
2. אפי' אם היה דעתו מתחלה לכתוב יותר כגון תתנו או גגות וכתב רק שתי אותיות אלו מהן אעפ"כ חייב.

3. לפי פסק דאין הזיונין של שעטנ"ז ג"ץ מעכב אלמא דמקרי כתב בלא זה. אם כותב ב' אותיות אפי' בסת"ם בלי זיונין ג"כ חייב.
4. **כל לשון:** כתב שלהם: **מג"א** (י') - **רמ"א** (סי' ש"ו סי"א) נראה שהוא דרבנן. אבל הרמב"ם ועוד חולק, שהוא דאורייתא. (א) וכן פסק **המ"ב** (כאן, סי' ש"ו מ"ז, בה"ל שם), שהסכמת כל הפוסקים להחמיר. [ושם, לחומרא!].
5. **משנה** (קג.) ב' סמניות חייב: כגון שעשה הסימנים (symbols) המורים על המספר, **רמב"ם**, עי' **שעה"צ** (מ"א). (לרש"י, היינו אחד בדיו ואחד בסיקרא).

ו. אות ו' - דין נהגין זה עם זה.

1. ב' אותיות שאמרנו לחיוב הוא אפי' אם כתבן בשני דפי פנקס והן נהגין זה עם זה דהיינו שכתבן בשפתיהן שיוכל לקרותן כאחת.
2. אפי' אם כתבן בשני כותלי זוית מבפנים חייב הואיל שהיו זו כנגד זו ויכול לקרותן כאחת.
3. אפי' לקח גויל וכיוצא בזה וכתב **על שפתו** אות אחת במדינה זו והלך באותו היום וכתב אות שניה במדינה אחרת ובמגילה אחרת על שפתה חייב שבזמן שמקרבן נהגין זה עם זה ואין מחוסר מעשה לקריבתן.
- א **שעה"צ** (מ"ב, ס"ק מ"ה): ואפי' שהוא רך ואפשר לקפלו, פטור. אבל עי' **הרמב"ם** שהחמיר (ורק בדבר קשה באמצעו פטור).
4. אם כתב אות א' בארץ וא' בקורה או כתב על ב' כותלי הבית ורחוקין זה מזה או על ב' דפי פנקס באופן שאין נהגין זה עם זה פטור.
5. **בה"ל**: יש להסתפק אם כתב אות אחת ואח"כ כתב אות אחרת למעלה על גבה אם זה מקרי שתי אותיות אחרי דאין נהגין זה עם זה.

ז. אות ז' - כלאחד יד.

1. כתב **בשמאלו** או אטר שכתב בימינו פטור. השולט בב' ידיו חייב בשתייהן. עי' **גמרא** (קג.).
2. הכותב לאחר ידו ברגלו בפיו ובמרפקו פטור מפני שאין דרך כתיבה בכך **ומ"מ איסורא יש אפי' ברגלו וכה"ג**. **משנה** (קד:).
3. קטן אוזח בקולמוס וגדול אוזח בידו וכותב חייב שהוא העיקר במלאכה והקטן לאו כלום עבד.
4. גדול אוזח בקולמוס וקטן אוזח בידו וכותב פטור דבזה הגדול לא עבד כלום ואם האוזח בקולמוס נתכוין לסייעו תליא החיוב בהאוזח בקולמוס.
5. הכותב ע"מ לקלקל העור חייב שאין חיובו על מקום הכתב אלא על הכתב אבל המוחק ע"מ לקלקל פטור.

ח. אות ח' - רושם.

1. הרושם רשמים וצורות בכותל בששר וכיוצא בהן כדרך שהציירים רושמים ה"ז תולדת כותב וחייב משום כותב. **רמב"ם**.
- א **בה"ל**: מקורו מירושלמי, הצר צורה הראשון חייב משום כותב והשני חייב משום צובע. וביאורו שראשון רשם את הצורה באבר וכה"ג והשני העביר הצבע עליו ולכך הראשון חייב רק משום כותב עבור הרושם תמונה שעשה והשני שהעביר הצבע במקום הרשום אינו רק צובע בעלמא. וכונת הרמב"ם נמי שעשה את הרושם של התמונה וכמו שכתב כדרך שהציירין רושמן.
2. ואם עושה צורה בכלי צורה [היינו שהכלי עומד לכך לנאותה] אפי' עושה מקצתה חייב משום מכה בפטיש שהיא גמר מלאכת הכלי.
- א **א"ר**: מה החילוק ברושם רשמים וצורות בכותל שחייב מצד כותב, והצר בכלי צורה שאינו חייב מצד כותב [רק מכב"פ].
- ב **בה"ל**: י"ל, כש"עושה צורה בכלי" עשה הצורה בבת אחת ולכך לא שייך בזה כותב דענין אחר הוא משא"כ בענינו איירי שעשה רק רושם של הצורה מתחלה כדי שידע ויבין הצובע עי"ז אח"כ מה לצבוע ודומה לכותב שכותב אותיות שמורה האות על איזה דבר והא דלא מחייב הרמב"ם בכלי משום צובע אפשר דלא מיירי כשצר בצבע **אלא שחקק צורה** בכלי כדרך שעושין בכלי כסף.
3. וכן המוחק את הרשום כדי לתקן ה"ז תולדת מוחק וחייב.

ט. לחבר אותיות לפרוכת.

1. עי' **מג"א** (ט') שנוטה להחמיר. וכן פסק **המ"ב** (כ"ב אות ח') להחמיר, שהוא כעין כותב.
2. **מ"ב** (שם): **וכן אסור להסיר** ממנו דהוא כעין מוחק.

י. מלאכת מחיקה.

1. מוחק ע"מ לכתוב במקום המחק ב' אותיות חייב. ואפי' אות א' אם היא גדולה ויש במקומה כדי לכתוב שתיים חייב. **גמרא** (עה:).
2. המוחק ע"מ לתקן אפי' שלא ע"מ לכתוב כגון שהיו אותיות יתירות בתורה ומוחקן ג"כ חייב.
3. ח"א: כל המלאכות חוץ מכותב חייב בין בימינו בין בשמאלו, וראיה מתוספתא פ"י אך ברגלו בפיו ומרפקו משמע שם דפטור ואסור.

יא. מלאכת שירטוט.

1. **מ"ב** (סוף כ"ב): המשרטט נייר וקלף וכיוצא בו כדי לכתוב ב' אותיות תחת אותו שרטוט חייב וכן כשרוצה לחתוך עור או שאר דברים ומשרטטו תחלה כדי שיכוין חתוכו גם זה בכלל משרטט. ואחד המשרטט בצבע או בלא צבע ה"ז חייב.

יב. סעיף ה' - רושם.

- א **משנה** (דף קג.): הכותב ב' אותיות חייב. אמר **רבי יוסי**: לא חייבו אלא משום רושם, שכך כותבין על קרשי המשכן, לידע איזו בן זוגו.
1. **בה"ל** (ד"ה מותר): הל' כחכמים, שהוא רק **איסור דרבנן** [רע"ב, וכן כמה ראשונים]. אבל **הא"ז** חושש לר' יוסי, הו"ד **בדר"מ**.
- ב. **מחבר**: מותר לרשום בצפורן על הספר, כמו שרושמן לסימן, שאין זה דבר המתקיים.
1. **יש חולקים**: **ב"ח** הו"ד **במג"א** (סק"ט). עי' **מ"ב** (כ"ג, בה"ל ד"ה מותר).

ג. שיטות המיקלים.

1. רק קו ולא אות. ט"ז (ד'), מג"א (ט'), מ"ב (כ"ד, בה"ל ד"ה כמו).
2. רק על קלף קשה ולא על נייר רך, כיון שהוא מתקיים. מהרש"ל הו"ד בט"ז (ד'), מ"ב (כ"ה).
3. בה"ל (ד"ה מותר) ע"פ הא"ר: **הטעם להקל**, שרשימות בעלמא (mark) הוא רק איסור דרבנן (דלא פסק כר' יוסי). ממילא שאינו מתקיים, מותר. [אבל רושם כמו כתיבה (outline), זה תולדה דכותב].

חזרה: מלאכות צובע

סימן ש"ג סעיף כ"ה - סימן ש"כ סעיף י"ט, סעיף כ'

ז [שימוש באיפור - סימן ש"ג סעיף כ"ה.

א. משנה (דף צד): וכן הכוחלת, וכן הפוקסת: רבי אליעזר מחייב, וחכמים אוסרין משום שבות.
1. גמרא (דף צה): רבי שמעון בן אלעזר אומר משום רבי אליעזר: אשה לא תעביר סרק על פניה, מפני שצובעת.

ב. מחבר: אסור לאשה שתעביר סרק על פניה, ולכחול, ולטוח על פניה בצק דכשנוטלתו מאדים הבשר - משום צובע.
1. מג"א (י"ט), מ"ב (ע"ט): פסק שהוא רק **איסור דרבנן**. וא"ר הביא י"א שפסק כר"א, שהוא איסור דאורייתא.
2. בה"ל (ד"ה משום): הא"ר כ' לחברתה לכו"ע חייבת. ודחה דבריו.

ג. מג"א (י"ט, סי' ש"כ כ"ה), מ"ב (ע"ט, סי' ש"כ נ"ח): בתוספ' איתא שלא תקנח פניה בבגד שיש בו סרק. משמע, אע"ג דלא מתכונת לצביעה פס"ר הוא. וטעם, כיון אשה דרכה בכך. אבל **איש שאין דרכו** בכך לא מקרי צובע. כמו שמותר לאכול פירות הצובעים.
1. שעה"צ (ס"ה): ואשה מותרת לאכול תותים ושאר פירות הצובעים, גם באשה אין דרך צביעה בשפתיה.

ח [צביעה באוכלין - סימן ש"כ סעיף י"ט.

א. מחבר: ליתן כרכום בתבשיל, מותר ואין לחוש לו משום צובע, דאין צביעה באוכלין.

1. מחבר (סעי' כ'): אם צובע פתו במשקה הפירות, לית לן בה, דאין צביעה באוכלין.
2. בה"ל: הח"א פקפק מהא דאיתא נחא ליה דליתווס בית השחיטה דמא, הרי אף דאוכל הוא שייך בו צביעה. ולפי האו"ז דפירש על מה דאמר דליתווס בה"ש היינו העור של בה"ש נחא.

ב. מ"ב (נ"ו): יש ג' דרגות.

1. כונתו רק להטעם: מותר. ה"ה **במשקין**, ולכן מותר ליתן יין אדום בתוך יין לבן ואע"פ שמתאדם.
2. (א) אמנם עי' שעה"צ (סי' שי"ח ס"ה): **טוב יותר** שיערה המים לתוך העסענס, לצאת בזה גם דעת החוששים לצביעה.
3. כונתו לצבוע קודם אכילה: **מסתברא** דאין להחמיר, כן נראה מהפמ"ג. ולפי מה שכתב בנשמת אדם, נכון **למנוע מזה**.

3. כונתו לצבוע **כדי למכור**: אסור. ממילא אין רשאי לעשות מראה ביי"ש ודבש שיקנו ממנו [פמ"ג. וגם בלא"ה הוא עובדא דחול].

ט [דרך לכלוך - סעיף כ'.

א. מחבר: יש מי שאומר שהאוכל תותים או שאר פירות הצבועים, **צריך ליהזר** שלא יגע בידיו צבועות בבגדיו או במפה, משום צובע.

1. מ"ב (נ"ז): צריך ליהזר. היינו להפוסקים לעיל בסי"ח דפ"ר דלא נחא אסור ואע"ג דמקלקל הוא מ"מ איסורא מיהו איכא.
2. מג"א (כ"ה), מ"ב (נ"ח): שלא יגע. ואע"ג דצובע פניו וידיו ליכא למיחש **דאין צביעה אלא בדבר שדרכו לצבוע**.
3. מג"א (כ"ה), מ"ב (נ"ט): בבגדיו וכו'. ובבגד אדום כ"ש דאסור לקנחו דמתקן הוא.

ב. **יש חולקים**: האגור, הו"ד בדר"מ (סק"ב), רדב"ז, חכם צבי, רע"א.

1. מג"א (כ"ד) מסיים שאין להקל.
2. מ"ב (נ"ט) כ' שיש לסמוך להקל **היכא דאי אפשר** לו ליהזר בזה. שעה"צ (ס"ה) בשם הא"ר, ומחה"ש.

ג. מתקיים: מג"א (כ"ה), מ"ב (נ"ט):

1. צבע שאינו מתקיים כלל, כגון שהעביר צבע ע"ג ברזל וצבעו פטור שהרי אתה מעבירו לשעתו ואינו צובע כלום.

ד. העושה עין צבע: מג"א (כ"ה), מ"ב (נ"ט):

1. רמב"ם חייב, והראב"ד סובר שאינו חייב עד **כשצובע דבר אחר** שע"י זה נגמר מלאכת הצבע אבל צביעת מים שהוא עין הצבע לא.